

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

<p>Predplatná cena: Na celý rok — — — — 4.— koruny. Na pol roka — — — — 2.— „ Na štvrt' roka — — — — 1.— „ <i>Jednotlivé číslo 8 hal.</i></p>	<p>Zodpovedný redaktor: Dr. ALEXANDER ERNSZT, páp. komorník. Za vydanie zodpovedný JÁN MOLNÁR, prälát</p>	<p>Redakcia a vydavateľstvo: Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify. Rukopisy sa nazpak nedávajú.</p>
--	---	--

Kresťanská ľudová strana a vojna.

Úryvky z krajinského zákonodarstva.

Krajinští vyslanci spojenej opposície vo válečných zasadnutiach cez dva týždne trvajúcich odôvodnenými rečami poukázali na neriady panujúce vo vnútornej správe, na nezdary v poslednom čase predchádzajúce vo válečnom rozpolžení a zvlášte v politike zahraničia, spolu ale rozhodne žiadali, aby patriční činitelia, čo buď nedbanlivostou, buď neznalosťou okolnosti alebo chybnými nariadeniami zapríčinili terajšie neprajné pomery, na zodpovednosť prísne fahaní boli pred delegáciami, ktoré ku tomuto cieľu majú byť svolané.

Väčšina snemovne pracovnej strany neprijala odôvodnené návrhy vyslancov spojenej opposície. Delegácie nateraz nebudú svolané. Za neriady vo vnútornej správe, za válečné nezdary a chybnú politiku zahraničnú nikto nebudie na zodpovednosť fahaný.

V minulom týždni nasledovalo pojednávanie predlohy o výnimočných válečných zákonoch. Z tejto príležitosti v zasadnutí 26. septembra pri pojednávaní otázky verejného stravovania, na neblahé pomery krajiny, zapríčinené výnimočnými zákonami, z kresťanskej ľudovej strany nasledovnou rečou posvietil krajinský vyslanec okresu šárvárskeho

Karol Huszár.

Bohatý ku všetkému môže prísť.

Šafárenie väčšiny krajinkej správy v tejto vojne utvorilo také pomery, v ktorých *bohatý človek za peniaze ku všetkému môže prísť*, chudobný človek alebo nepríde k peniazom alebo keď má peniaze, len horkotážko môže prísť k veciam k vyžitiu potrebným. (Tak je! z ľavej strany.) Čo má povedať tá ubohá robotníčka, ktorá má päť-šesť detí a prinútená je miesto jej muža na robotu ísť do dielne na municiu, alebo ako kalauzka ku električným vozňom a ktorej dieťa nemôže cez hodiny a hodiny stáť pred sklepárom, pred mliečiarňou — jatku neopovažujem sa ani spomenúť —

aby dostalo niekoľko kociek cukru a dve-tri deci mlieka. Toto by nemalo a nesmelobyť. Veď je to ozaj absurdum, že prítomne, keď panuje tak veľký nedostatok na pracovné sily, v Budapešti ku príkladu, 50—100.000 ľudí každodenne cez hodiny postávať musí pred sklepami, aby za päť krajeiarov dostali cukru alebo pol litra mlieka pre choré dieťa. Túto nesvedomitost' nesmieme ďalej trpeť, keď len nechceme, aby celá verejná správa krajiny skončila sa s hrozným fiaskom. Preto aj na čelo väčšiny panujúcej krajinkej správy vpálím musím tento Kainský biľag: vy pánnovia tak ste šafáрили, že bohatý ku všetkému môže prísť za peniaze, človek chudobný ale, za jeho posledný groš ani to nedostane, čo jemu a jeho deťom potrebné je k výžive. (Áno! Tak je! z ľavej.) *Väčšiu obžalobu, ako je táto, nemožno zdvihnúť proti verejnej správe!*

Záležitosť invalidov.

Opätne zdvihli sme slovo v tomto krajinskom dome, aby vláda revidovala zákon, ktorý našim invalidným, zmrzačeným vojakom nezabezpečuje také vyžitie, aby aspoň pred hanbou zobrazenia zachránení boli. Keď osud našich invalidov porovnáme s osudom invalidov v Rakúsku, Nemecku, Bulharsku, vtedy sa presvedčíme, jak veľký je to rozdiel. Ja nie som náklonný uveriť, že štát není vstave pomoci poskytnúť našim invalidom a vidím len to, že *to nechce urobiť. Pokiaľ ale v tejto krajine jedna rodina žije v blahobyte, ani jedon z našich invalidov nesmie trpeť biedu a núdzu.* (Tak je! Pravda! z ľavej.)

Válečné vdovy a siroty.

Ctená snemovňa! Tu je aj otázka válečných vdov a sirôt. Nedávno poukázali sme na to, že zákon o válečných vdovách a sirotách na každý pád treba revidovať. Tu ale vyzerá to tak, ako keby človek rečnil v ústave hluchonemých, keď v tomto parlamente spomína otázku válečných vdov a sirôt. V Rakúsku válečným vdovám aj po šiestich mesiacoch platia válečnú podporu zo spoločných výdavkov, u nás vdova na bojišti padlého dostane len za pol roka, potom ale odopru jej každú podporu. Je to ozaj pekné, mravné stanovisko,

že štát podporuje rodinu, kým jej udržiavateľ nachodí sa na bojišti, keď tam ale padol, za štát život obetoval, vykvrácal, po šiestich mesiacoch nič nechce o ňom vedieť. *Zapamätajte si ale, že ľud na bojištach krvácajúci nedá sa zavádzať prázdnyimi frázami.* (Pravda! Tak je! z lavej.)

Tu máme zas naše nešťastné válečné siroty. Tých niekoľko korún, ktoré im s veľkým vystatovaním dávame, ani na to nie sú dosť, aby si za ne do roka aspoň raz kúpili jedon pár poriadnych topánok. (Pravda! Tak je! z lavej.) Či to môže ďalej tak ísť a či to smieme ďalej trpeť, keď sú u nás ľudia, ktorí — ako sa sami priznávajú — v jednom roku tejto vojny zarobili aj 18 millionov korún!?! Či sa vtedy môžeme ďalej na to dívať, ako chodia bosé naše válečné siroty? Toto pokračovanie zapríčiniť môže taký spoločenský poklesok, od akého nech nás Boh zachráni. (Pravda! Tak je! z lavej.)

Každému svoje.

Ja nie som oddaným priateľom ani veľkokupectva, ani veľkého agrárnictva a hľadím jedine na to, aby ľud Uhorska, v jeho celistvosti blahobytu, poriadneho využitia dosiahol vo svojej vlasti. (Tak je! z lavej.) Veď je to záujmom celej krajiny, aby každý poriadny robotník, delník, či pracuje vo fabrike, v dielni, v poľnom hospodárstve alebo kdekoľvek inde, *prišiel ku statočnému využitiu.* (Tak je! Hlučné schvaľovanie z lavej.)

(Dokončenie nasl.)

Pojednávanie zprávy ministrapredseda o upotrebovaní výnimočnej moci a s týmto v spojení o otázke verejného stravovania, krajinské zákonodarstvo zakončilo 29. septembra, pričom väčšina snemovne, teda celá pracovná strana, bez rozvahy a hryzenia svedomia, odvrhla všetky návrhy spojenej opozície a zasadnutia snemovne odročila do 7. decembra.

Zasadnutie správy Katolíckej Ludovej Jednoty.

Katolíckej Ludovej Jednoty správa vo štvrtok, 28. septembra o 6. hodine večer vydržovala zasadnutie, ku ktorému vo veľkom počte dostavili sa členovia správy. Hlavným predmetom zasadnutia, jakožto prípravy najbližšieho mimoriadneho valného shromaždenia, bolo pojednávanie potrebnej modifikácie základných štatút Jednoty.

Ján Molnár, pápežský prälát, krajinský vyslanec, po zahájení zasadnutia vrelými slovami dal výrazu uprimnej sústrasti nad odumretím členov správy, krajinských vyslancov Juliusa Sághyho a Bélu Rakovszkeho. Zároveň s potešením spomenul jásovárskeho prepošta dr. Melchiora Takácsa vyznačenie stredným krížom rádu Svätého Štefana, načo správa telegrafične sdělila blahoželanie vyznačenému.

Dr. Alexander Ernszt, hlavný správca Katolíckej Lud. Jednoty, zasadnutiu predostrel obsirnejšie zprávy. Štefan Sipos, tajomník Katolíckej Lud. Jednoty, potom

vysvetlil tie body štatút, ktoré v najbližšom mimoriadnom valnom shromaždení majú byť modifikované. Spolu aj predostrel modifikovanú osnovu spomenutých bodov. K tejto predlohe prvý ujal sa slova krajinský vyslanec Štefan Haller a dlhšou rečou odôvodnil zdvihnutie obnosu členovského poplatku. Dľa jeho odôvodnenia, hrozné zdraženie papiera počas vojny, vysoké ceny tlačiarne a s prvým októbrom do života stupujúce zdvihnutie poštovej tarify, nevyhnutne potrebným činia zdvihnutie členovského poplatku. Na návrh gr. Aladára Zichyho zasadnutie správy potom jednohlasne uzavrelo, aby najbližšiemu mimoriadnemu valnému shromaždeniu proponované bolo členovských poplatkov zdvihnutie z jednej koruny na dve koruny.

Tento návrh odôvodňujúcimi rečami podporovali viacerí členovia správy, po čom zasadnutie prijalo ho jednohlasne.

Zvlášť blahonosné účinkovanie «Katolíckeho Karitáasu».

Dobročinný ústav «Katolíckeho Karitáasu», ako odvetvie Katolíckej Ludovej Jednoty, svojim blahonosným účinkovaním nadmieru prevyšuje všetky dobročinné ustanovizne krajinské. Počas svetovej vojny ustanovizne táto veľké obete donášala ku zaopatreniu teplým odevom do vojny rukujúcich, ku podpore z bojišta prichodiacich ranených alebo v nemocniciach trpiacich hrdinov. Začiatkom vojny prepočetné ubohé matky na vidiekoch a zvláste v hlavnom meste ostaly bez udržiavateľa a hladely v ústrety najväčšej biede. Nariadenia vrchnosti síce ako-tak prispely k ulaveniu fažkého polozenia ubiedených, vzdor toho ale v nesmierne veľkom počte nachodia sa takí, čo nevedia si rady, nadovšetko pre neznesiteľnú drahotu potravných článkov. Tým «Karitas» pomáha sprostredkovaním práce a zamestnania. Premnohé matky boja sa ísť do roboty, bo nedospelé, malé deti nemôžu samotné nechať na ich chatrnom bydle, o také diety «Karitas» stará sa v útulňach, kde, kým matka pracuje, jej dieťa stojí pod svedomitým dozorstvom a účastné je úplného zaopatrenia. «Karitas» i najnovšie vyniká mohutným podporovaním ubohých utečencov sedmohradských.

Nepodvratným dôkazom blahonosného účinkovania «Katolíckeho Karitáasu» je úradná zpráva, ktorú v zasadnutí, za predsedníctva präláta Ferdinanda Rotha minule vydrživanom, o dvojročnom účinkovaní podal tajomník Štefan Sipos. Dľa tejto zprávy ustanovizne «Kat. Karitas» cez dva roky, na teplú odev a na veci ku tejto potrebné, do vojny narukovaných, vydala 20.815 kor. 69 hal.; za predmety chorým vojakom potrebné a na vianočné ich obdarovanie vydala 16.354 kor. 33 hal.; na zaopatrenie detí, do vojny narukovaných, v útulňach 50.699 kor. 65 hal.; na zaodievanie týchto detí dala 7504 kor. 40 hal.; na podporovanie jednotlivcov obrátila 1686 kor. 30 halierov. Manželkám do vojny narukovaných za šijace práce ako mzdu vyplatila 20.150

kor. 92 hal.; nemocniciam ale dala posteľné zariadenie, bielizeň a iné články v hodnote 102.092 kor. 17 halierov. Chudobnejším triedam ľudu od októbra roku 1915. do apríla r. 1916. dala potravné články (zemiaky, fazuľu, vajcia, cibuľu, jablká) vo váhe 359.625 kilogrammov. V šiestich všedenných útulňach od začiatku vojny stále zaopatruje 300 detí. Zamestnanie dáva priemerne 500 ženám. V najširších rozmeroch podporuje prítomne utečencov sedmohradských.

Katolícke obecenstvo za toto zvlášte blahonosné účinkovanie tejto ustanovizne povďačnosť dokázať má najvýdatnejším jej podporovaním. Preto aj et. čitateľov našich uctive a úpenlive prosíme, aby pre «Katolícky Karitas» veľkodušne obetovali alebo sbierali milodary a nesťažovali si zaslať ich na adresu: «*Kat. Karitas*» *Budapest, IV., Ferenciek tere 7., III. schody, II. poschodie.*

Zdvihnutie poštových poplatkov.

Na základe s Nemeckom a Rakúskom uzavretej novej poštovej smluvy aj u nás zdvihli poštové poplatky. Z novej poštovej tarify, ktorá 1. októbra vstúpila do života, sdeľujeme nasledovné: za list po 20 grammov ťažký platí sa: 15 hal., za každých ďalších 20 grammov 5 halierov; v miestnej premávke po 20 grammov 10 halierov a za každých ďalších 20 grammov 5 halierov. Za zavretú dopisnicu bude sa platiť tolko ako od listov, totiž 15 halierov a za obyčajnú otvorenú dopisnicu 8 halierov. Za tlačivo po 10 grammov 2 haliere, za všetky ostatné tlačivá za každých 50 grammov 3 haliere. Za obchodné papiere za každých 50 grammov 5 halierov. Za rekommandovanie bude sa tak platiť ako dosiaľ: 25 halierov. Namiesto peňažných listov vstúpia «cenné listy» (értéklevél), od ktorých bude sa platiť tak, ako od rekommandovaných listov a mimo toho za každých 300 korún obsahu 10 halierov. Za balík bez udania ceny po 5 kilogrammov 70 halierov, po 10 kg. 1 kor. 50 hal., po 15 kg. 2 kor. 50 hal., po 20 kg. 3 koruny 50 hal. Toto sa vzťahuje len na premávku v krajine. Do Rakúska a do Bosny po 5 kg. 80 hal., do Nemecka po 5 kilogrammov 1 koruna. Porto od balíkov vopred treba zaplatiť. Za doručenie balíka v Budapešti bude sa platiť 25, na vidieku 20 halierov, za upovedomenie 5 halierov. Za balíky s udaním hodnoty po 300 korún osobite platí sa 10 halierov. Za poštové poukázky v krajine po 10 korún 15 halierov, vyše 10 korún bude sa platiť základný poplatok 15 halierov a za každých započatých 50 korún 5 halierov. Do Nemecka za každých 50 kor. 25 halierov. Vláda vydá aj nové poštové marky, a sice 2, 3, 5, 6, 10, 15, 20, 25, 50, 70 a 80 halierové a 1 a 2 korunové, ale aj dosavádne marky ostanú v platnosti, kým sa minú.

Nezabúdajte na vdovy a siroty po hrdinoch padlých na bojišti!

Udalosti svetovej vojny.

Vojna proti Rumunom. Pri Nagyszebene uhorsko-rakúske a spojenecké čaty nemecké a bavorské obkolesením zničily celú I. armádu rumunskú. Kto z tejto armády nepadol na bojišti alebo nedostal sa do zajatia, pozdĺž fogarašských potokov, bezcestnými chodníkami utekal ku rumunskej hranici. Naša korisť pri Nagyszebene obnáša: 13 kanónov, 2 lietacie stroje, 10 rušňov, 300 železničných vozňov na muníciu, 200 vozov s batožinou, 10 automobilov a 1 nemocničný vlak.

Vojna proti Rusom. Útoky Rusov, ako posiaľ, aj prítomne, končia sa s veľkým fiaskom. Na fronte následníka trónu, ancikniežata Karola naše čaty zajaly 600 Rusov. Pri armáde generálobersta Terstjanszkeho uhorsko-rakúske čaty vo Volhynii zajaly 41 dôstojníkov, 3000 mužov, ukoristily 33 stroj. pušiek a dva kanóny. Turecké čaty pri Zlotej Lipe a Narajovke hrdinsky odrazily útoky Rusov.

Vojna proti Talianom. Na planine Karstu a na fronte Fleimon nepriateľ zopakoval jeho útoky, ktoré ale všetky odrazily naše hrdinské čaty.

Vojna Nemcov proti Francúzom a Angličanom. V bojoch pri rieke Somme Angličania a Francúzi utrpeli tak hroznú ztratu, že prinútení sú proti nemeckým čatám do boja postaviť nové armády.

Položenie v Grécku. Konštantin, kráľ grécky, vzdoruje najsurejšiemu násiliu Angličanov a Francúzov a drží sa neutrality. Venizelos, niekdajší ministerpredseda, antantom podplatený, odtrhol sa od svojho kráľa a strojí sa utvoriť revolucionársku vládu.

Vojna v povetrí. Zeppelin vzducholode veľmi často navštevujú Bukarešť, kde už celé predmestia padly v obeť bombám.

Vojna na Dunaji. Uhorsko-rakúska flotilla zničila rumuuský dunajský prístav Corabia.

Krátke válečné zprávy.

Boje na sedmohradskom fronte.

Z novinárskeho válečného stánu oznamujú: Rumuni medzi Szurduckým a Vulkánskym priesmykom, ktoré minulé dni utratili, urobili nové útoky, aby opäť dostali do svojej moci hrebene pohraničných vrchov, ktoré sa vypínajú na oboch stranách týchto priesmykov. Hlavne pri Szurduckom priesmyku priniesol nepriateľ veľké obeť. Zúfale napína sily, aby sa dostal napred, ale sme ho odohnali. Rumunské úradné zprávy hovoria o bojoch v Kelemenskom a Görgényskom pohorí. Dľa našej úradnej zprávy bola tam živá bojovná činnosť. Od obce Holeczmány na juh odrazili sme jednotlivé rumunské oddelenia. Na ostatných častiach sedmohradského frontu, odhliadnuc od srážok predných stráž, zmena sa nestala.

V Dobrudži v palbe bulharského delostrelectva s krvavou ztratom Rumunov sa zmaril útok, ktorý za-

čali na okolí Topraisru v smere Mustafa—Azi. Bulharská jazda nepriateľa zahнала do jeho starých posícií. Na čiare Cobadinu—Topraisar všetky boje skončili sa v prospech bulharských a nemeckých vojsk.

Zkaza srbskej divízie v Dobrudži.

Kopenhága, 25. septembra. Odesský «Listok» o zkaze jednej srbskej divízie sdeľuje nasledobné: Divízia bola zničená v blízkosti pobrežia Čierneho mora medzi Mangaliou a Azaplarom. Boje trvaly od 16. do 19. septembra. Bulhari 17. septembra vyše desaťkrát útočili. Pravé krídlo pre strašné útoky Bulharov muselo sa utiahnuť do svojej pôvodnej posíciie. Túto okolnosť nemecké a bulharské čaty využili ku tomu, že sa obkolesujúcim pohybom dostaly za chrbát Srbov. Srbi vidiac nebezpečie obkolesenia, utekali napred. Kanóny umĺkly a započal sa strašný bodákový boj. Tento krvavý zápas trval za tri hodiny, keď zakročila aj nemecká jazda a svojím neohrozeným, bázeň pred smrťou nepoznajúcim útokom najväčšiu časť srbskej divízie pošliapala. Týmto sa podarilo boj rozhodnúť v prospech Mackensenovej armády. Najväčšia časť srbskej divízie mŕtvá alebo ranená ležala na bojišti a len veľmi malá časť vedela sa zachrániť. Divízia utratila vyše 15.000 ľudí a takmer všetci jej dôstojníci zahynuli. Ruský cár a rumunský kráľ Ferdinand Srbom vyslovili svoje najväčšie uznanie.

Nezdar Rusov.

Z novinárskeho válečného stánu oznamujú: Na okolí 1990 metrov vysokého vrchu Bisrtricioara v Kelemenskom pohorí viacnásobné rumunské výpady sme krvave odrazili. Južné krídlo armády ruského generála Lešického od Kirlibaby na sever marne zopakovalo svoje útoky. Rakúsko-uhorské pluky tam pevne držia svoje posíciie. V Lesnatých Karpátoch na odseku Ludovej novšie ruské útoky Nemci odrazili a nepriateľovi zapríčinili ťažké ztraty.

Za živa pochovaní Taliani.

Z novinárskeho válečného stánu oznamujú: Po šťastnom rozhodnutí talianskych posícií na štíte Monte Cimone talianske delostrelectvo z okolia Arsiera zlostne bombardovalo rakúsko-uhorskými čatami zpätydobitý vrch. Toto bombardovanie natoľko obťažilo upratovania bojišta, že niekoľko za živa pochovaných Talianov už nebolo možno zachrániť. Ponevác v dutinách vrchu ešte vždy nachodia zasypaných Talianov, z ktorých sa niekoľkí z vlastnej sily vyslobodili a poddali, naše veliteľstvo nepriateľovi ponuklo krátke prímerie, aby zatiaľ, kým talianska kanonáda bude zastavená, za živa pochovaných Talianov bolo možno vyslobodiť.

Ako bojujú Česi!

V snemovom zasadnutí krajinských vyslancov Ludvik *Holló* 20. septembra povedal veľkú reč, ktorou rozhodne žiadal, aby prísne na zodpovednosť ťahané boli

válečného veliteľstva medzítka, ktorých hriechnou ne-dbanlivosťou na bojišťa stávajú sa neslýchane hrozné veci. K odôvodneniu svojej požiadavky prečítal list, ktorý z bojišta prišiel s Feldpoštou a písaný bol 31. augusta 1916. List tento zneje nasledovne:

«My 48. batallion stáli sme v rezerve pri Svätej Kataríne, na pravo od Gorice u päty Monte Sabotino. Pred nami boli 35. a 55. české pluky, ktoré držaly tamjšie posíciie, lež len zatiaľ, kým neútočili Taliani. Keď ale Taliani začali útočiť, Česi sa hneď poddali. Vtedy nasledovala naša služba. Do alarmu šli sme napred, bo nám povedali, že ako posila máme vtiahnúť do zákop. Vtedy nám ešte tiež nedali na vedomie, že pred nami už nie sú naše čaty. My sme boli tej mienky, že naši ešte držia zákopy. Naši dôstojníci popredku poslali patroly, aby vyhľadali zákopy, tie ale veru nikde nenašli našich vojakov, lež našli Talianov. Bolo to krásne popoludnie 15. augusta, slnko nezastieňalo ani jedno mračienko. Vyhľad bol bez každej prekážky na všetky strany. Naš batallion utiahol sa za jedon kopec, aby tam vyčkal oznámenie menšieho, do predku potisnutého oddielu našich čiat. Naraz ale naše vlastné delostrelectvo začalo do nás páliť z 10 a 1/2 centimetrových kanónov. Ľudia padali... Vsetko naše telefonovanie, že na krátko striedajú, bolo ničomné. Do nás striedali Česi! (Veľké hnutie z ľavej.)

Aj tri žlté zástavy sme vytýčili, všetko bolo darmo. Česi len ďalej striedali do nás... Mohli nás ale dobre vidieť, bo sme aj my videli kanóny, z ktorých do nás striedali... Talianske delostrelectvo tiež neostalo nečinné, neustále páliť do nás bubnovou strelbou... Stál sme medzi dvoma ohňami. Kommandant nášho hrdinského batalliona bol tiež medzi nami. Volá sa Habacher. Má sice nemecké meno, ale pritom je Uhor. Boli sme v takomto položení, vzdor tomu ale, keď sme dostali rozkaz, aby sme napredovali, šli sme ako levy a s nami šiel aj náš kommandant... Talianske kanóny dunely a nebolo ani štvorcového metra, na ktorý by neboly padaly granáty. Naši starší vojaci hovorili, že takej prudkej palby nebolo ani pri Gorliciach, preto sme ale predsa šli do predku. Darmo ale striedali Taliani, naši hrdinskí bakančoši ručným bojom zahnali ich až po Salcano. Bol to hrozný obraz, mŕtvý ležal pri mŕtvom! Umiestnili sme sa v zákopách, mŕtvých sme vyložili na kraj zákop... Uložili sme sa. V noci prestala strašná palba, ktorá od jednej hodiny popoludní trvala do deviatej v noci. Trochu sme si pospali. Na druhý deň ráno znova sme očakávali kanonádu, ktorá sa ale len kedy-tedy opakovala. Neboli sme ale dlho v pokoji, bo naše delostrelectvo zas začalo účinkovať a striedalo, nie na nepriateľa, lež zas do nás!!! Darmo sme mu dávali znaky, len ďalej striedalo a vždy do nás. Boli to tí istí Česi, čo predošlého dňa do nás striedali, dnes zas len, nie na Talianov, lež do nás striedali!»

Hľa, takto bojujú Česi za kráľa a vlasť!

Starajte sa o chudobné rodiny bojujúcich!

Práce okolo gazdovstva v októbri.

Okolo domu a dvora. Skončí sa mlatba. Vypočítajme si, že koľko krmu budeme potrebovať cez zimu. Seno na zimu poviažme do porcií, aby sme vedeli, koľko sa kedy minie z neho. Stavania dajme čistiť a kde sú porúchané reparovať.

Okolo statku. Začne sa krmenie statku suchým krmom. Voly treba dať do krmníkov. Baranov treba oddeliť od matiek. Vytučené ovce a škopov treba teraz predať. Aby sa mašice vo februári prasily, tým cieľom

V pivnici pozornosť zasluhuje pripravovanie sudov. Nové sudy treba očistiť od cerovej kyseliny. Už potrebované sudy treba vymyť vápenným mliekom a potom vriacou a studenou vodou. Pri vinobraní hlavné je vyberanie, zvlášte jestli chceme mať šlachetné víno. Mušt kysne asi za 8—10 dní. Víno nalejúc do sudov, sudy treba opatriť cievami. Náčinie a nádoby, ktoré sme pri oberačke potrebovali, treba očistiť a len vtedy ich máme odložiť.

V hore možno začať riedenie a vozenie dreva na ohrev. Oštipané môžu sa vyhnať na žaluď. Jedlina sa



Naše čaty robia posície na talianskom fronte.

kancov treba pustiť medzi ne. Tento mesiac je najhlavnejší čas krmenia husí. Kde v septembri panovalo prajné počasie, tam treba med vytriasať z plášťov.

Na roliach skončí sa sejba oziminy. Pohánka sa kosí. Teraz je čas vyberania burgyne, kopania repy a lámania kukurice. Lucerništia treba pochodiť bránami. Vozí sa hnoj a role sa preorávajú. Môže sa začať rúrkovanie mokrých pozemkov.

Na lúkach všetku usilovnosť máme vynaložiť na siatie trávneho semiačka, na hobľovanie, uhládzanie a polievanie lúk. V tomto mesiaci možno dať kopat aj potrebné jarky a kanále na lúkach.

Vo viniciach je vinobranie. Zo zrna vyrastené stebľa treba vykopať a odložiť. Začne sa zakrývanie a hnojenie. Prúty ku novému vysádzaniu sa teraz režu.

sadí. Semä najviac lesných stromov v tomto mesiaci dozreje a možno ho brať.

V záhrade výhonky z koreňov ríbezlia a egreša treba odstrániť. Sbíeranie semiačka, siatie, kopanie jám, hnojenie, sadenie stromkov a živých plotov a vytínanie starých, už nerodiacych stromov, toto sú hlavné práce zahradníka v októbri. Petržlen, špinót a kel ešte možno siať. Vyrubuje sa kapusta. Teraz je čas rigolovania. Suché výhonky takých kvetov, ktoré za viac rokov vyžijú, treba odstrániť a zem okolo kvetov treba okypriť. Rastliny, ktoré na slobodnom neprezimujú, dajú sa do skleníkov. Hľuzy a cibule rastlín treba dať do zeme.

Človek bez novín je taký, ako vojak bez zbrane.

O behaní sa kráv.

Jalovice len vtedy púšťajme pod býkov, keď im už len jedna štvrtina veľkosti chýbi, aby boli také veľké, ako sú kravy, teda uhorské jalovice v treťom a švajciarske v druhom roku púšťajme pod býkov.

Takú kravu, ktorá sa pravidelne behá, každý gazdovia rozoznať od ostatných, a sice z jej zvláštneho chovania sa a vtedy treba sa jej dať nabehať behom 24—36 hodín, bo po tomto čase krava len o 3—4 týždne sa bude chcieť behať, ba horsie opatrované kravy pretiahnu s tým aj na viac mesiacov. Medzi strakatými kravami najdu sa také, na ktorých, keď sa chcú behať, toto takmer ani spozorovať nemožno; len zadnicu majú trochu napuchnutejšiu, vnútro zadnice je červené a trochu krvavého šliamu vyteká z neho. Jestli tieto príznaky spozorujeme, kravu hneď zavedme pod býka. Sú zase také kravy, ktoré sa v každých 8—18 dňoch veľmi prudko behajú, ale sa len veľmi tvrdo nabeňajú, alebo sa vôbec ani nenabeňajú, bo sú choré a preto takéto kravy tiež nedržíme na plemeno.

V spoločných čriedach býci na mnohých miestach spolu sa pasú s kravami, ale toto není dobre, bo sa takto býci skoro vysilia, preto je lepšie kravy po jednej vodiť ku býkovi, ako sa hovorí: krave sa treba dať behať z ruky.

Zpomedi kráv, ktoré sa behaly, niekoľko obyčajne, niekedy ale až polovica sa ich nenabeňá. Príčina tohoto môže väziť v samých kravách, keď sú totižto následkom nedostatku paše a krmu oslabnuté. Jestli ale kravy aj napriek hojnému krmeniu ostanú jalové, toho príčina je to, že v obci je málo býkov, alebo že nie sú dostatočne súci za plemenákov. Kde sa kravy na jar telia, tam na každých 40—50 kráv treba držať jedného býka; kde sa ale kravy cez celý rok telia, tam jeden vyvinutý býk aj pre 70—80 kráv postačí.

Krava je telná priemerne za 285 dní, alebo za 41 týždňov alebo za 9½ mesiaca. Že či je krava telná, to iste vieme len v 5—6 mesiaci po behaní, keď sa jej bachor na dol a na oba boky zväčší a keď jej teľa už môžeme ohmatať, ba keď, zvlášte počas pitia studenej vody, môžeme vidieť alebo pocítiť pohybovanie sa telafa v krave.

CHYRNIK.

Meniny jeho veličenstva kráľa. V stredu, 4. októbra v hlavnom meste slávnostne odbavované boli meniny jeho veličenstva kráľa. Početné budovy ozdobené boli zástavami, v korunovačnom chráme kráľa Matiaša v Budíne pri slávnostných službách Božích boli prítomní: zastupitelia vlády, snemovne veľmožov a krajinských vyslancov, cirkevných, vojenských a štátnych vrchností a početné obecnosť.

Osvietený pán biskup košický dr. Aug. Fischer-Colbrie v 14. obežnom liste v školách sebe podriadených nariaďuje sbieranie žihľavy na ciele válečné.

Vyznačenie kňaza. Jeho veličenstvo kráľ dr. Jánovi Csizsarikovi, bývalému kňazovi košickej diecéze a terajšiemu cirkevnoprávnickému radcovi rakúsko-uhorského veľvyslanectva pri Svätej Stolicy v Ríme, udelil občiansky válečný záslužný kríž druhej triedy.

Vyznačenie hrdinského františkánskeho rehoľníka. Hovédsky strážmajster Alexander Nagy, úd jágerského kláštora Františkánov, ktorý od vypuknutia vojny koná službu na bojišti, na uznanie hrdinského chovania sa proti nepriateľovi, v tieto dni dostal medailu hrdinskosti prvej triedy, už prv ale bol vyznačený s bronzovou a malou striebornou medailou hrdinskosti. Najnovšie vyznačenie zaslúžil si v bojoch pri Kirlibabe v Bukovine.

K spomoženiu sedmohradských utečencov v Kézmarku utvorili osobitný výbor. Obecnosť mesta zdarma dá desať strednoškolským sedmohradským žiakom byt a zaopatrenie. Utečencom poskytne mesto byty zdarma alebo za ľavnú cenu. Pre priemyselníkov, fabrických a poľnohospodárskych robotníkov výbor zaopatrí umiestnenie a prácu.

Sedmohradskí utečenci v Levoči. Z Levoče píšú: Do Levoče došlo 88 sedmohradských utečencov. Práceschopných zamestnávajú na pile. Úradníci financdirekcie obetovali pre nich 100 kor., novovesský tkanický fabrikant Rudolf Haltenberger starší 100 kor. a v Spišskom Podhradí na ten cieľ sossbierali 205 korún.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? Pre sedmohradských utečencov obetovali: Dr. Remig Békefi, opát v Zircu, v mene uhorského rádu Cisterciotov 23.000 kor., pannonhalmské arciepátstvo Benediktínov 12.000 kor., kaločský arcibiskup Arpád Várady 5000 kor., osv. p. biskup satmársky Tibor Boromisza 3000 kor., osv. p. biskup nitriansky gróf Vilhelm Batthány 2000 kor., osv. p. biskup rožňavský Ludvik Balás 1000 kor., rožňavská kapitula 500 kor., trnavský arcibiskupský námestník Pavel Jedlicska 500 korún. — Osvietený pán biskup satmársky Tibor Boromisza na válečné ciele Katolíckeho Karitátu dal 1000 korún a z príležitosti svojho desaťročného biskupského jubilea k vychovávaniu štyroch válečných sirôt diecéze složil základinu 80.000 korún a na diecézanské ciele 234.000 korún. — Vysvätený p. biskup Medard Kohl z Ostrihomy, k spomoženiu chudobných žiakov kat. hl. gymnásia v Szombathelyi, kde aj on chodil do školy, daroval štátny papier v cene 2000 korún. Ostrihomská kapitula pre vojakov oslepnutých vo vojne dala 1000 korún.

Bulharské vyznačenie úradníka koš.-oderbergskej železnice. Bulharský kráľ na uznanie zásluh, nadobudnutých na obore železničnej premávky, Ottovi Mikschemu, kontrollórovi košickej obchodnej správy košicko-oderbergskej železnice, dal korunový rytiersky kríž bulharského občianskeho záslužného rádu.

Vyznačenie rychtára. Jeho veličenstvo kráľ na uznanie horlivých verejných služieb, markušovskému obecnému rychtárovi Michalovi Hamrákovi udelil zlatý záslužný kríž.

Administratívny výbor spišskej stolice 12. septembra vydržoval svoje mesačné zasadnutie pod predsedníctvom nadžupana bar. Artura Wielanda. Správca financírediekcie oznámil, že v mesiaci auguste mal árár z dane a rozličných poplatkov v stolici príjmu 819.120 korún, teda o 137.725 viac, ako v tom istom mesiaci lanského roku. Z pálenie je v obehu päť a z pivovarov dva. Dve cukrovo-syrupové fabriky a raffineria na petrolej neúčinkujú. — Stoličný hlavný lekár oznámil, že augustový všeobecný verejno-zdravotnícky stav bol veľmi prajný. Počet mrtvých pádov bol menší ako obyčajne. Z nákazlivých chorôb vystúpili osýpky v 21 a šarlach v 35 pádoch. Lekársko-policajných pádov bolo päť. — Kráľ. škôldozorca oznámil, že kráľ. pomocný škôldozorca Béla Jankura pre svoje zkažené zdravie dočasne bol pensionovaný. — Kráľ. gazdovský dozorca oznámil, že z väčšej čiastky teplé a vetristé počasie augusta bolo prajné pre žatevné práce. Prírodná nehoda zastihla stolicu s tým, že 31. augusta hrozný — kuracieho vajca veľkosti — kamenec padal v jednej čiastke chotárov obcí: Stará Lubovňa, Sádek a Nová Lubovňa a zapríčinil veľkú škodu. Doterajšie pokusy mlátenia, namiesto očakávanej dobrej úrody, ukazujú len strednú. S úrodou hrachu môžeme byť ešte spokojní; zemiakom, krmnej repe, zeleninám, trojkám a otave veľmi škodil ale nedostatok dažďa v auguste. Zemiaky sú drobné a nevyvinujú sa dostatočne. — Stoličný hlavný zverolekár oznámil, že zdravotnícky stav ošípaných bol v auguste nepremenlivo neprajný. Ruža rozširovala sa ďalej. Na ružu sú ošípané nakazené v šesťnástich obciach.

Nová dievčenská stredná škola v Prešove. Prešovský «Sancta Maria» ústav mníšiek uzavrel, že vyššiu dievčenskú školu pretvorí v dievčenskú strednú školu. Osvietený pán biskup košický dr. August Fischer-Colbrie odobril to pretvorenie. Ústav k štyrom triedam vyššej dievčenskej školy pripojí 3-triedovú vyššiu obchodnú školu. Piata a šiesta trieda vyššej dievčenskej školy prestane. V novej škole bude zápis 2. 3. a 4. októbra.

Odsúdený obecný rychtár. Jána Zahu, rychtára obce Belényesforró, odsúdili na ztratu úradu a na jeden rok do žalára, bo oklamal ženy, ktoré dostávajú válečnú podporu. Zpočiatku podržal si z podpory po dve koruny a neskôršie žiadal i po 20 korún. Ženy mu to i platily, bo sa im pohrozil, že dá sotref podpory. Aj to vysvitlo, že rychtár viac detí zapísal medzi odkázaných na podporu, ako skutočne bolo a tie peniaze schoval potom do svojho kešienka.

V talianskom zajatí. Spišsko-richvaldský mládenec, honvéd Jozef Gonsorčík v svojej 11. augusta datovanej a 15. septembra došlej karotke píše svojmu duchovnému, že sa do talianskeho zajatia dostal; je zdravý.

Smrť hrdinov. Chýr o smrti vojenského lekára dr. Gabriela Russayho ml., syna okr. lekára v ungskom Szobránci, nezodpovedá pravde. Russay žije a je úplne zdravý.

Hrdinskí vojaci 85. pešieho pluku. Z Levoče oznamujú: V obrane vlasti proti celému nepriateľskému svetu náš 85. peší pluk — ako nám z bojišťa píšu — verne k svojim slávnym tradíciám, vykonal novšie slávne skutky. Náš pluk, tak v offensive, ako aj v defensive, hrdinsky koná svoju povinnosť, nešanujúc žiadne obety. Sú mnohí, ktorých prsia ozdobuje vyznačenie najjasnejšieho kráľa, tiež je mnoho tých hrdinov, ktorí svoj život dali za vlasť a za kráľa. S opravdivým oduševnením a radosťou pozdravujeme hrdinských vojakov 85. pluku!

Vyznačenie dvoch notárov a jedného obecného rychtára Spiša. Jeho veličenstvo kráľ na uznanie zásluh, nadobudnutých okolo značenia na válečné požičky, bývalému tomašovskému okresnému notárovi Ondrejovi Garzsikovi a žďárskemu okresnému notárovi Georgovi Zapfovi udelil zlatý záslužný kríž s korunou a smolnickému obec. rychtárovi Eduardovi Jaegerovi strieborný záslužný kríž s korunou.

Letné počasie vo Spiši. Vo všeobecnosti panovalo prajné počasie, lež často s každodennou krátkou búrkou. Medzitým byly častejšie 2—3 dni s prekrásnym, teplým počasím a nebom celkom bezchmárečným, celé daždivé dni byly veľmi zriedkavé, chladné dni po väčšom daždi nastaly častejšie. Vo všeobecnosti bolo leto plné protivieň. Po veľmi horúcich, neobyčajne suchých dňoch nastaly celkom zimné; v Tatrách tri razy padal nový sňah, druhý raz držal sňah za desať dní. Severné vetry byly veľmi zriedka, naproti tomu časté ale západné a juhozápadné vetry. September bol do 10., vyjmúc 5. a 6., tiež pekný, potom nasledovalo ale cez jeden celý týždeň daždivé počasie. 18. ráno byly Tatry zase dosť hrubým sňahom pokryté. Cez deň sa znovu celkom vyjasnilo.

Oheň. V Sublehnici (Spis) 13. septembra na poludnie vypukol oheň. Zhorelo 12 domov s gazdovskými stavskami dovedna. Plamene pohlty ubohým gazdom všetku potravu i všetko zbožie. Oheň zapríčinilo udajne jedno 12-ročné dievča. Škoda je cenená na 95.000 korún a z poistenia navráti sa len málo, potrava a zbožie vôbec neboly poistené. Polutovania hodní gazdovia sú odkázaní na milosrdenstvo dobrosrdečných ľudí. Smilujme sa nad nimi, aby sme milosrdenstvo našli u Boha! Milodary sa majú poslať na Katolícky Farský Úrad do Lehnice (Szepesm.).

Školské chýry zo Spiša. V Tepličke vyvolili za učiteľku Irmu Horniček, dcéru predstaveného spišskovovovesského železničného skladu. St.-lubovenskú učiteľku Petronellu Schwarcz za učiteľku vyvolili vo Vybornej.

Spišsko-novovesský (iglovský) potravný spolok pre fond válečných invalidov obetoval 300 a pre fond válečných sirôt tiež 300 korún.

Z Vysokých Tatier. Štyridsiatiasiedma listina Smokoviec vykazuje 3553 kúpeľných hostí.

Obetujte na Červený Kríž!

Mrtví a ranení.

Zkráteniny: pp. = spoločný peší pluk; hp. = honvédskejší pluk; jb. = jágerský bataillon; komp. = kompánia; náhr. komp. = náhradná kompánia; bat. = bataillon. Za menom stojace číslo označuje kompániu, v ktorej patričný slúži. Za menom stojaci † znamená, že dotyčný zomrel; písmena z. ale značí, že patričný je zajatý.

Všetci, pri ktorých niet žiadnej poznámky, sú ranení.

Dejčik Šimon (Csaca) 7 z., Dianis Ján 3 z., Dvorsky Vincenc (Csépányfalva) 10 z., Fabo Andrej (Csákháza) 1, ranený a zajatý, Fantura Július (Bajmóc) z. (totožnosť presne nie ustálená), Fujak Jozef (Turzófalva) 7 z., Gabriš Honin Ján (Barossháza) z.

Lupa Ladislav (Nagyszakál) 25. pp. 14, Lupták Andrej (Gyertyánfa) 14. hp. †, Majdan Štefan (Hont) rakúsky 11. lp. 13, Malik Jozef (Rezsófalva) 71. pp. 4 †, Maňuch Michal (Garamszentbenedek) 14. hp. †, Marehevka Ludvik (Gnézda) 31. lp. 4 †, Mareček Michal (Verbóc) 14. hp. †, Matula Pius (Poroszka) 71. pp. 2, Mayer Jozef (Lutilla) 14. hp. †, Melicher Rudolf (Bašovce) 31. lp. 4, Mihalčík Ján (Málnapatak) 10. hp. 7, Mikuš Štefan (Kesnyő) 5. pb. 3, Milaňák Jakub (Frigyesvágása) 32. jb. z., Miler Ján (Csábrágsomos) 14. hp. †, Mokus Michal (Jánosgyarmat) 14. hp. †, Molnár Ján (Peröcsény) 14. hp. †, Motula Ludvik (Salgótarján) 10. hp. 8, Mutala Štefan (Hava) 71. pp. 2, Nerád Samuel (Limpak) 5. pb. 3 †, Ondis Štefan (Mudrafalva) Lemes) 58. pp. 1 †, Ondrušek Ján (Ipolyvecse) 14. hp. †, Oravec Adalbert (Lechnic) 9. hp., Paál Karol (Lutilla) 14. hp. †, Pagáč Andrej (Vámosfalva) 25. pp. 16 †, Pajtás Ján (Gölnicbánya) 10. hp. 7, Pál Ludvik (Vágfarkasd) 12. pp. 5, Panyik Franc (Taksonyfalva) 13 lp. z., Paschka Štefan (Pozsonyivánka) 13. lp. 6 z., Pastorek Mikuláš (Vágdebrőd) 13. lp. 2. bat. štáb. z., Paulovič Martin (Kormosó) 14. hp. †, Pavlak Karol (Osada) 71. pp. 8, Pavlovčík Michal (Alsókubin) 71. pp. 8, Pavlinski Štefan (Szinye) 58. pp. 8, Pittel Jakub (Óbeszterce) 71. pp. 16, Pleskó Michal (Ótura) 72. pp. 10, Porubčan Daniel (Nagysziklás) 71. pp. 10 †, Pošvanec Blažej (Pozsonyészákány) 13. lp. 3 z., Potzi Rudolf (Ligetfalu) 5 pb. 3, Rabčan Štefan (Hruštín) 71. pp. 14 †, Rakoncai Ludvik (Ipolydamásd) 14. hp. †, Rehák Ladislav (Szomolánka) 72. pp. 12, Ronda Bartolomej (Hont-németi) 14. hp. †, Sándor Pavel (Vizslás) 25. pp. oddelenie so strojovými puškami, Sávolt Andrej (Pónik) 25. pp. 1. marškomp. z., Schulez Móríc (Vágfarkasd) 71. pp. 5, Schwartz Jozef (Alsóturcesek) 5. hb. 3 †, Schwarz Ján (Jánosrét) 72. pp. pri plukovnom štábe, Sebő Anton (Berekalja) 5. pb. 3 †, Sessler Samuel jednotročný dobrovoľník tit. kaprál (Galgóc) 32. pp. 7 †, Simansky Andrej (Lajos, st. nitrianska) 19. pp. 12 †, Sinko Ján (Ipolyhidvég) 14. hp. †, Slabor Štefan (Tótmegyer) 5. pb. 3, Spindel Ján (Néver) 14. hp. †, Šrptka Jozef (Nemesmitta) 12. pp. 7, Suire Vincenc (Cégyel) 12. pp. 11 †, Szabó Ján (Alsószuha) 10. hp. 5 z., Szames Adalbert (Zboró) 58. pp. 1 z., Slovák Štefan (Nyitra) 14. hp. z., Sulrajter Štefan (Pusztás) 29. jb. 3 †, Tomek

Ján (Korlátkó) 72. pp. 4, Trepáč Andrej (Jamník) 32. jb. z., Turza Andrej (Tóthalom) 71. pp. 2 †, Untermayer Jozef (Réte) 72. pp. pri plukovnom štábe, Varga Lukáč (Garamujfalu) 14. hp. †, Vaskó Csuha Jakub (Berki) 67. pp., bol mylne oznámený ako mŕtvý, Vasny Michal (Novigyén) 12. pp. 7 †.

(Pokračovanie nasleduje.)

List z ruského bojišta.

Valentín Bombara, mládenec zo spišského Richvaldu, obecný vojak uh. kráľ. 3. honv. landšturmistského pluku, v svojej 8. septembra datovanej karotke píše svojmu duchovnému: Zavčerom dostal som od nich troje noviniek: «Krestana», «Buditeľa katolíckeho ľudu» a «Kráľovnu Svätého Ruženca». Veľmi je to krásne čítanie. Veľmi krásne im ďakujeme s kaprálom Plavčanom dovedna, je on rodák zo Šárišskej.

Pozvanie.

Lénártó a okolie kresťanský potravný a zeeňujúci spolok dňa 8. októbra roku 1916 popoludní o 4 hodine v Lénártó v miestnostiach štátnej ľudovej školy vydržiava

VIII. ročné riadne valné shromaždenie

ku ktorému s týmto úctive povoláva všetkých účastníárov.

Predmety:

1. Zahájenie skrz predsedu.
 2. Predloha záverečných účtov roku.
 3. Udelenie absolutoria ma správe a dozornému výboru.
 4. Prípadné návrhy.
- Súvaha s pozvaním cez 8 dní vystavené sú v obchodnej miestnosti. Správa.
Lénártó, 29. szept. 1916.

Armáde náručné hodinky



presne regulované a repassované nicklové alebo ocelové K 12, 16, 20, 24. Strieborné náručné hodinky k natiahnutiu K 30, 36, 40, 14 karat. Zlaté náručné hodinky k natiahnutiu K 100, 120, 140. 3 rokov záruka na písme. Zasielanie s poštovou dobierkou. Žiadne risiko! Zámerna dovolená alebo návrat peňazí.

Prvá dielňa hodin

Jána Konrad
cis a kráľ dvorný zásielca
Brüx číslo 1546. Cechy

Bezplatné zaslanie mojho hlavného cenníka na žiadosť každému.

Dobré nástroje k holeniu sa a ku strihaniu vlasov.



la britva zo striebrocele 2, 3, 4 kor. Bezpečného holenia nástroje s 1. nožom 2, 3, kor. Holenia nástroje «perfect» so 6 nožami 11.50 korún. Dvojitého rezu rezervnože tučet 3.50. la stroj ku strihaniu vlasov 7.50, 8.50 korún. Zámerna dovolená alebo návrat peňazí. Zasielanie s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlaní peňazí skrz cis. a kráľ dvorného záselca

Jána Konrad
vývozný a zásielcaň dom
Brüx číslo 1547. (Cechy)
Hlavný cenník so 4 00 vyobrazeniami zdarma